

Σύλλογος Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας «σὺν Ἀθηνᾶ»

ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΩΝ
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ:

Φαίδων ἢ περὶ ψυχῆς

Σάββατο, 3 Φεβρουαρίου 2018

Κατερίνα Δ. Χατζοπούλου

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ:

ΦΑΙΔΩΝ

Εγκιβωτισμένος διάλογος (διάλογος μέσα σε διάλογο): ο μαθητής του Σωκράτη Φαίδων αφηγείται στον πυθαγόρειο Εχεκράτη τη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε τις τελευταίες ώρες πριν πιεί το κώνειο ο Σωκράτης με τους δύο Θηβαίους φίλους Σιμμία και Κέβη.

- Η συζήτηση αφορά τις τελευταίες ώρες του Σωκράτη πριν πιεί το κώνειο και καταλήξει.
- Τον διάλογο αφηγείται ο Φαίδων από την Ηλεία, ιδρυτής της Ηλειακής σχολής, που ήταν μία από τις σωκρατικές σχολές με υψηλή συγγένεια με τη σωκρατική σχολή των Μεγαρικών.
- Η αφήγηση του Φαίδωνα απευθύνεται στον πυθαγόρειο Εχεκράτη που ρωτά να μάθει για τις τελευταίες ώρες του Σωκράτη από τον Φαίδωνα, που ήταν αυτόπτης και αυτήκοος.
- Ακολουθούν αποσπάσματα του διαλόγου, άλλοτε μαζί με το αρχαίο κείμενο, άλλοτε μόνο τη μετάφραση (βασισμένη στον [Πετράκη 2014](#)).

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ

αὐτός, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ ἣ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐντῷ δεσμοτηρίῳ, ἢ ἄλλου του ἤκουσας;
«Ἦσουν κοντά στον Σωκράτη ο ίδιος Φαίδωνα, την ημέρα που ἤπια το δηλητήριο στη φυλακή ἢ τα ἀκουσες αὐτά ἀπὸ κάποιον ἄλλον;»

ΦΑΙΔΩΝ

αὐτός, ὦ Ἐχέκρατες. «Ἦμουν ο ίδιος ἐκεῖ, Ἐχεκράτη.»

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ

τί οὖν δὴ ἐστὶν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γάρ ἂν ἐγὼ ἀκούσαιμι. «Τι λοιπόν εἶπε ο ἄνθρωπος μας πρὶν τὸν θάνατο του, πῶς κατέληξε; Πρόθυμα θὰ τα ἀκούγα αὐτά ἐγώ.» [57a] [...]

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ

*τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ
λεχθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν
ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρὶ; ἢ οὐκ εἶων οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ'
ἔρημος ἐτελεύτα φίλων; «Πως λοιπὸν πέθανε, ποιες οἱ
λεπτομέρειες γύρω ἀπὸ τοῦ θανάτου του; Τι εἰπώθηκε καὶ τι
ἐγίνε, ποιοὶ βρίκονταν ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ ἀνθρώπου;
Ἢ μήπως δὲν επέτρεψαν νὰ εἶναι ἐκεῖ κανένας καὶ πέθανε
μόνος του, χωρὶς φίλους;»*

ΦΑΙΔΩΝ

*οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοὶ γε. «Κάθε ἄλλο,
ἦταν ἐκεῖ ἀνθρώποι καὶ μάλιστα πολλοί.»*

[58d]

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὥς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μὴ τίς σοι ἀσχολία τυγχάνει οὐσα. «Πες μας λοιπόν με προθυμία ὅσο γίνεται πιο αναλυτικά τι ἐγινε, αν δεν τυχαίνει να ἔχεις κάποια ἄλλη ἀσχολία.»

ΦΑΙΔΩΝ ἀλλὰ σχολάζω γε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι : καὶ γὰρ τὸ μεμνησθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον. «Ἐχω χρόνο και θα προσπαθήσω να σας τα διηγηθῶ. Το να θυμάμαι τον Σωκράτη, να μιλάω και να ακούω γι αὐτόν εἶναι ὅ,τι πιο ευχάριστο για μένα.»

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ἀλλὰ μήν, ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἐτέρους ἔχεις: ἀλλὰ πειρῶ ὥς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διεξελθεῖν πάντα. «Κι εμεῖς που θα σε ακούσουμε ἔτσι νιώθουμε Φαίδωνα, προσπάθησε λοιπόν να μας τα πεις ὅλα ὅσο μπορείς πιο αναλυτικά.» [58e]

ΦΑΙΔΩΝ καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενόμενος.
οὔτε γὰρ ὥς θανάτῳ παρόνταμε ἀνδρὸς ἐπιτηδείου ἔλεος
εἰσῆει· εὐδαίμων γάρ μοι ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ
τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὥς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα
, ὥστε μοι ἐκείνον παρίστασθαι μὴδ' εἰς Ἄιδου ἰόντα ἄνευ
θείας μοίρας ἰέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν
[59α] εἶπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος. «Ἐνιωσα θαυμάσια
συναισθήματα σε εκείνη τη συντροφιά. Ἦμουν ενώπιον ενός
φίλου που επρόκειτο να πεθάνει και καμία λύπη δεν είχα
μέσα μου. Γεμάτος χαρά μου φαινόταν ο φίλος μας,
Εχεκράτη, με διάθεση και τέτοιους λόγους — έφερε το τέλος
του χωρίς φόβο, με ευγένεια ψυχής — ὥστε σχημάτισα τη
γνώμη ὅτι ἐκεῖνος βαδίζει προς τον Ἄδη με κάποιο θέλημα
θεϊκό, ἀλλὰ και ἐκεῖ ὅταν φτάσει θα εἶναι ο πιο ευτυχής, ὅσο
δεν υπήρξε ποτέ ἄλλος ἄνθρωπος.»

ΦΑΙΔΩΝ διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάννυ μοι ἔλεινόν εἰσῆει, ὥς
εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι παρόντι πένθει, οὔτε αὖ ἡδονὴ ὥς ἐν
φιλοσοφίᾳ ἡμῶνδ' ὄντων ὥσπερ εἰώθεμεν — καὶ γὰρ οἱ λόγοι
τοιούτοί τινες ἦσαν — ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν τί μοι πάθος
παρῆν καὶ τις ἀήθης κρᾶσις ἀπὸ τε τῆς ἡδονῆς συγκεκραμένη
ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος
ἔμελλε τελευτᾶν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδὸν τι οὕτω
διεκείμεθα, τοτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες,

«Γι' αὐτό δεν ἐνιωθα την παραμικρὴ λύπη, σημεῖο ἀνθρώπινο
στην παρούσα συμφορὰ, οὔτε ὅμως καὶ ευφροσύνη, σημεῖο
ἀνθρώπων σαν ἐμᾶς με ἐνασχόληση τῇ φιλοσοφίᾳ — ἡ συζήτηση
ἦταν τέτοια — μόνο ἓνα παράξενο συναίσθημα, ἓνα ἀσυνήθιστο
μείγμα χαρᾶς μαζί καὶ λύπης, καθὼς ἀναλογιζόμουν ὅτι ἀπὸ
ώρα σε ὥρα ἐπρόκειτο νὰ πεθάνει. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ παρόντες
ἐτσι ἐνιωθαν, τὴ μια γελοῦσαμε, τὴν ἄλλη δακρύζαμε.»

ΟΙ ΠΑΡΟΝΤΕΣ – Πλάτων δὲ οἶμαι ἡσθένει [59b]

- Φαίδων
- Απολλόδωρος
- Κριτόβουλος & πατέρας
- Ερμογένης
- Επιγένης
- Αισχίνης
- Αντισθένης
- Κτήσιππος από την Παιανία
- Μενέξενος
- Σιμμίας και Κέβης (Θηβαίοι Πυθαγόρειοι, κύριοι συνομιλητές)
- Φαιδώνδης
- Ευκλείδης από τα Μέγαρα
- Τερψίων

Πλάτων δὲ οἶμαι ἡσθένει «Ο Πλάτωνας νομίζω ήταν άρρωστος.»

- Κατά αυτοκτονίας, δεν ανήκει ο άνθρωπος στον εαυτό του, αλλά στους θεούς. Ο φιλόσοφος επιθυμεί τον θάνατο, αλλά δεν προσέρχεται σ' αυτόν με δική του πρωτοβουλία.
- Προσδοκία ότι μετά τον θάνατο είναι η απόλυτη γνώση (επειδή σίγουρα δεν είναι πριν) και επειδή ο θάνατος, ως χωρισμός σώματος και ψυχής, απαλλάσσει την ψυχή από τα προσκόμματα που δημιουργεί το σώμα στην προσέγγιση του αληθούς.
- Η αθανασία της ψυχής (κυκλικό επιχείρημα: ο ψυχή δίνει ζωή στα σώματα και δεν μπορεί αυτό που δίνει ζωή να δεχτεί τον θάνατο).
- Θεωρία της γνώσης ως ανάμνησης (πβ. Μένων)
- Βλέπουμε με θαυμασμό την αποδοχή των πραγμάτων όπως έρχονται από τον Σωκράτη.

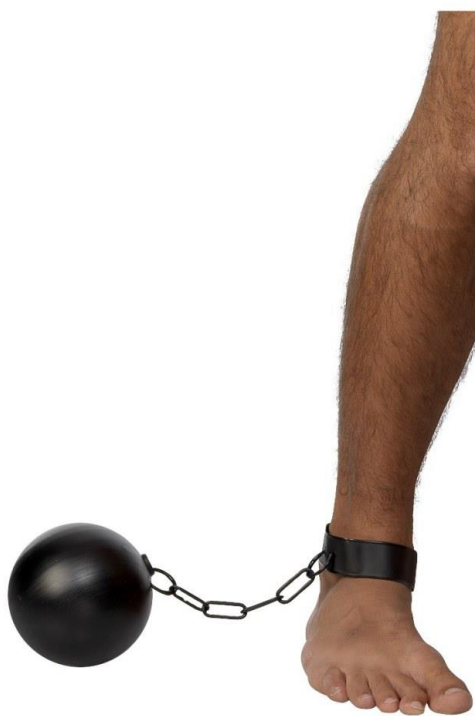
- Ο Σωκράτης είχε την ευκαιρία να αποδράσει με δωροδοκία του φρουρού, αλλά δεν το έκανε για να υπακούσει στους νόμους της πόλης.
- Η φιλομάθεια και ο προβληματισμός δεν τον εγκαταλείπει μέχρι την τελευταία στιγμή.
- Η σύνδεση της ψυχής με το σώμα, ο έλεγχος των υλικών απολαύσεων βοηθά την ψυχή να μην υποφέρει όταν τις αποχωρίζεται
- Με αυτή την έννοια η φιλοσοφία είναι άσκηση/μελέτη θανάτου (πβ. 'αν πεθάνεις πριν πεθάνεις δεν θα πεθάνεις όταν πεθάνεις').
- Τα 5+ επίπεδα της μεταθανάτιας ζωής (5 ποτάμια: Ωκεανός, Αχέροντας, Πυριφλεγέθων, Στύγιον, Κωκυτός)

ΜΟΝΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Θα κάνω τον κόπο να σου τα διηγηθώ όλα από την αρχή. Εμείς λοιπόν συνεχώς, όλες τις μέρες, κάναμε επισκέψεις και εγώ και άλλοι στον Σωκράτη και μαζευόμασταν από το πρωί στο δικαστήριο, εκεί όπου έγινε και η δίκη. Βλέπεις είναι κοντά στη φυλακή. Περιμέναμε εκεί κάθε πρωί να ανοίξει η φυλακή και συζητούσαμε μεταξύ μας διότι δεν άνοιγε πολύ πρωί. Μόλις όμως άνοιγε, μπαίναμε μέσα στο κελλί του Σωκράτη και συνήθως περνούσαμε όλη τη μέρα μαζί του. Εκείνη την ημέρα μάλιστα είχαμε συγκεντρωθεί πολύ πρωί διότι την προηγούμενη το βράδυ που φύγαμε από τη φυλακή μάθαμε ότι το πλοίο από τη Δήλο είχε επιστρέψει. Έτσι κανονίσαμε μεταξύ μας να μαζευτούμε στο σύνηθες μέρος όσο γίνεται νωρίτερα. Φτάσαμε και ο θυρωρός που μας επέτρεπε την είσοδο βγήκε στο κατώφλι και μας είπε να περιμένουμε, να μην περάσουμε μέσα πριν μας δώσει ο ίδιος την

άδεια. 'Λύνουν τώρα τον Σωκράτη οι έντεκα από τα δεσμά του' είπε 'και του ανακοινώνουν ότι σήμερα πρόκειται να πεθάνει.' Δεν πέρασε όμως πολύ ώρα και αυτός επέστρεψε και μας επέτρεψε να περάσουμε μέσα. Μπήκαμε λοιπόν μέσα και βρήκαμε τον Σωκράτη λυμένο μόλις από τα δεσμά του και την Ξανθίππη, τη γνωρίζεις ασφαλώς, καθισμένη στο πλάι του με το μικρό τους παιδί στην αγκαλιά. Μόλις μας είδε η Ξανθίππη άρχισε να ξεφωνίζει και να ξεστομίζει λόγια που οι γυναίκες συνηθίζουν να λένε αυτές τις στιγμές: «Σωκράτη μου, να η ύστατη στιγμή, σε αποχαιρετούν οι δικοί σου κι εσύ εκείνους.» Τότε ο Σωκράτης έριξε μια ματιά στον Κρίτωνα και του είπε: «Κριτωνα, ας την οδηγήσει κάποιος σπίτι.» Την οδήγησαν τότε έξω οι άνθρωποι του Κρίτωνα μέσα σε λυγμούς και γοερούς θρήνους. Ο Σωκράτης ανακάθισε στο κρεβάτι του, έκαμψε το πόδι του, το έτριψε με το χέρι του και είπε:

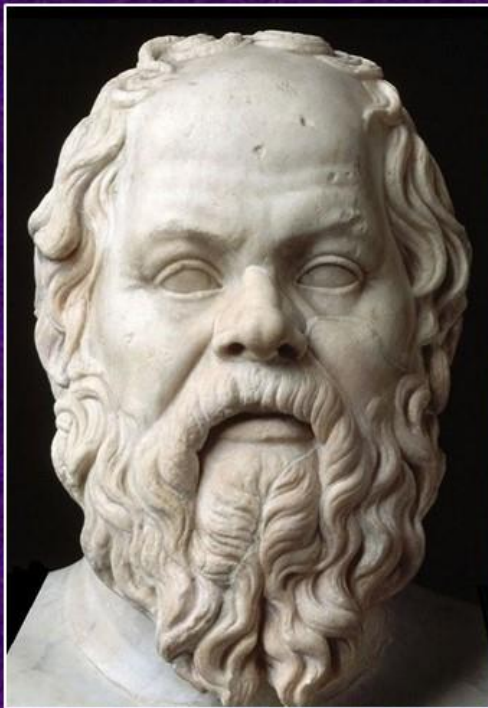
ὥς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο ὅκα
λουῖσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ: ὥς θαυμασίως πέφυκε πρ
ὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν, τὸ ἅμα μέ
ν αὐτῷ μὴ ἔλαιν παραγίγνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐ
ὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀ
ναγκάζεται αἰ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐ
κ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένῳ [60c] δύ' ὄντε.

«Τι παράξενο πράγμα, φίλοι μου, φαίνεται πως
εἶναι αὐτό που οἱ ἄνθρωποι ονομάζουν ευχάριστο.
Σε κάνει να απορεῖς αὐτό το ἴδιο καὶ ἡ σχέση του με
το λεγόμενο ἀντίθετο του, τὸν πόνο. Καὶ τὰ δύο
μαζί δεν θέλουν να επισκεφτοῦν τὸν ἄνθρωπο,
αὐτός ὅμως που θα ἐπιδιώξῃ καὶ θα συλλάβῃ τὸ
ένα σχεδόν ἀναγκάζεται να παραλάβῃ καὶ τὸ
ἄλλο, σαν καὶ τὰ δύο τους να εἶναι δεμένα σε μιὰ
κορυφή.»

καί μοι δοκεῖ, ἔφη, εἰένενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖν
αἰ ὥς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ
οὐκ ἐδύνατο, συνῆψεν εἰς ταῦτόν αὐτοῖς τὰς κορυφάς, καὶ διὰ
ταῦτα ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ
ἕτερον. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν: ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ
ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεινόν, ἤκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ
ἡδύ.

«Ἐχω μάλιστα τὴ γνώμη ὅτι ἂν ὁ Αἴσωπος εἶχε προσέξει το
πράγμα θα εἶχε συνθέσει ἕνα μῦθο: ὁ θεὸς ἐδείξε τὴ θέληση τοῦ
να συμφιλιώσει τοὺς δύο ἀντιπάλους ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴ δύναμη να
το κατορθώσει καὶ γιὰ αὐτὸ κόλλησε στὸ ἴδιο σημεῖο τὶς κεφαλές
τοὺς. Νὰ ὁ λόγος ποὺ ὅποιος βρίσκεται μετὰ τὸ ἕνα στὴν ἀγκαλιά
σε λίγο θα ἔχει καὶ τὸ δεύτερο. Αὐτὸ ἀκριβῶς φαίνεται ὅτι
συμβαίνει τώρα καὶ σε μένα. Στὴν ἀρχὴ ὁ πόνος τοῦ ποδιοῦ μου
ἐξ αἰτίας τῶν δεσμών, ὅμως ἀμέσως μετὰ να ποῦ τον ἀκολουθεῖ
τὸ εὐχάριστο.»

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

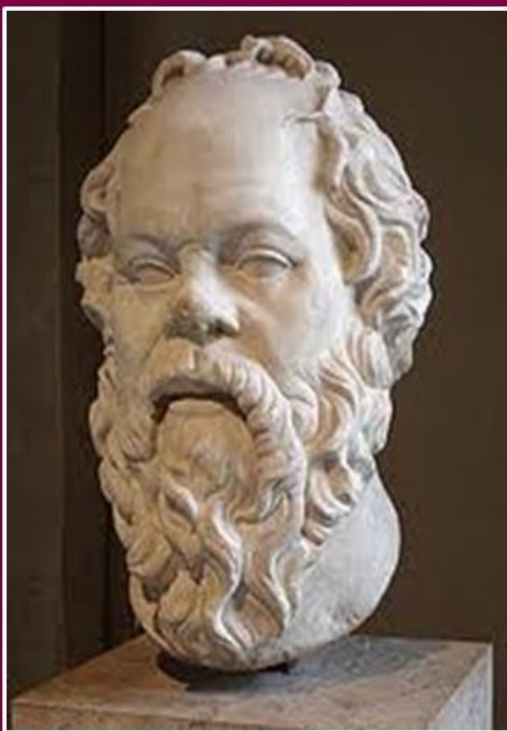
5^{ος}-4^{ος} αιώνας π. Χ.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ

*‘ὦ Σώκρατες,’ ἔφη,
‘μουσικὴν ποίει καὶ
ἐργάζου.’*

«Σωκράτη, εἶπε, να υπηρετεῖς την
τέχνη των μουσών (φιλοσοφία/
μουσική) και να εργάζεσαι.»

(πηγή: Πλάτων, Φαίδων 60e)

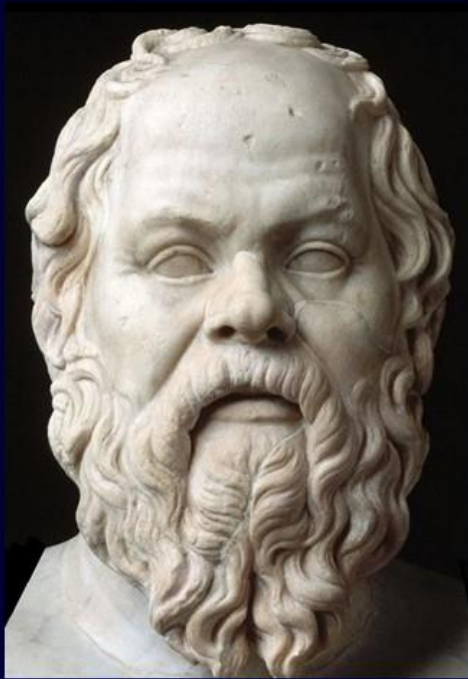

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

5^{ος}-4^{ος} αιώνας π. Χ.

*ὕμεις μέντοι, ἂν ἐμοὶ πείθησθε, σμικρὸν φροντίσαντες
Σωκράτους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον, ἐὰν μὲν τι
ὕμιν δοκῶ ἀληθὲς λέγειν, συνομολογήσατε, εἰ δὲ μή,
παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἐγὼ
ὕπὸ προθυμίας ἅμα ἐμαντόν τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας,
ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.*

«Εσείς όμως, αν πειστείτε στα λόγια μου, θα δώσετε μικρή σημασία στον Σωκράτη και πολύ μεγαλύτερη σημασία στην αλήθεια. Αν λοιπόν σας φαίνεται ότι λέω κάτι το αληθές, να συμφωνήσετε, αν όμως όχι, να με αντικρούσετε με κάθε δυνατό επιχείρημα, προσέχοντας μη τυχόν εγώ από τον ζήλο μου εξαπατήσω και εμένα και εσάς και φύγω όπως η μέλισσα που φεύγει και αφήνει πίσω το κεντρί.» (πηγή: Πλάτων, Φαίδων 91c)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

5^{ος}-4^{ος} αιώνας π. Χ.

πηγή: Πλάτων,
Φαίδων 106e-107a

*παντὸς μᾶλλον ἄρα [...] ψυχὴ
ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον, καὶ τῷ
ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν Ἅιδου.*

«Επομένως σε κάθε περίπτωση η ψυχή
εἶναι ἀθάνατη και δεν γνωρίζει φθορά
και πραγματικά οι ψυχές μας θα
συνεχίσουν να υπάρχουν στον Ἅδη.»

- Την αθανασία της ψυχής συνδέει ο Σωκράτης και με τους Πυθαγορείους και στηρίζεται στο ότι η ψυχή ως ζωοδότρα δεν είναι δυνατό να γνωρίζει φθορά (κυκλικό επιχείρημα).
- Επίσης με την ψυχή αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος της ιδέες (π.χ. έννοια του συγκριτικού ύψους, του μεγέθους, του δικαίου, του περιττού και του αρτίου), που είναι επίσης διαχρονικές.
- Για παράδειγμα η έννοια του δικαίου σίγουρα υπερβαίνει τα όρια της ανθρώπινης ζωής, υπήρχε πριν και θα υπάρχει και μετά.
- Η κατάκτηση των εννοιών αυτών από τον άνθρωπο μοιάζει να είναι αποτέλεσμα ανάμνησης (πβ. Μένων).
- Η επιχειρηματολογία συνδέεται όλη με τη θεωρία συνόλων από τα μαθηματικά, με εφαρμογές στη γλωσσολογία και έχουμε εδώ ακόμη ένα παράδειγμα για το πως όλη η αρχαία ελληνική σκέψη είναι είδος φιλοσοφίας της γλώσσας.

ΤΑ 5+ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΘΑΝΑΤΙΑΣ ΖΩΗΣ

Υπάρχουν πολλά, μεγάλα και κάθε λογής ρεύματα. Ανάμεσα τους, μέσα στα πολλά είναι τέσσερα ξεχωριστά. Το μεγαλύτερο από αυτά, κυλά γράφοντας κύκλους έξω έξω, ονομάζεται Ωκεανός. Απέναντι τους προς την αντίθετη κατεύθυνση κυλά ο Αχέροντας. Αυτός κυλά μέσα από έρημους τόπους και μάλιστα κάτω από τη γη και εκβάλλει στη λίμνη Αχερουσιάδα, εκεί όπου φτάνουν οι ψυχές πολλών από αυτούς που έχουν πεθάνει. Παραμένουν εκεί μια καθορισμένη περίοδο χρόνου, άλλες μεγαλύτερη άλλες συντομότερη και στέλνονται πίσω να γεννηθούν ως νέες υπάρξεις. Το τρίτο ποτάμι εκβάλλει στο μέσο των άλλων δύο και εκεί κοντά σε εκείνο το σημείο χύνεται σε ένα τεράστιο τόπο όπου καίει φωτιά δυνατή και δημιουργεί μια λίμνη μεγαλύτερη και από τη θάλασσά μας, λίμνη που βράζει μέσα στο

νερό και τη λάσπη. Από εδώ το ποτάμι, σκοτεινό και γεμάτο λάσπη, κυλά γράφοντας κύκλο, τυλίγει τη γη γύρω γύρω και καταλήγει μέσα από τόπους πολλούς στο άκρο έσχατο της Αχερουσιάδας λίμνης χωρίς να ανακατώνεται με τα νερά της. Αφού τυλίξει τη η πολλές φορές γύρω γύρω χύνεται πιο κάτω από τον Τάρταρο. Το ποτάμι αυτό το ονομάζουν Πυρθφλεγέθοντα. Και τα ρυάκια του ακόμη ξερνούν κομμάτια λάβας όπου και αν περάσουν διασχίζοντας τη γη. Ακριβώς απέναντι του εκβάλλει ο τέταρτος ποταμός σε τόπο άγριο και φοβερό. Αυτό λένε με χρώμα κυανό σε κάθε του σημείο, τον ονομάζουν Στύγιον, ενώ η λίμνη αυτή που σχηματίζει ο ποταμός καθώς εκβάλλει, Στύγα. Αφού ο ποταμός χυθεί εκεί πέρα και αποκτήσει από το νερό τρομερές δυνάμεις κυλά μέσα στη γη, γράφει κύκλους, κινείται αντίθετα προς τον Πυριφλεγέθοντα και πέφτει πάνω σε αυτόν στην

Αχερουσία λίμνη από την αντίθετη κατεύθυνση. Ούτε αυτού του ποταμού το νερό ανακατώνεται με κάποιο άλλοι. Γράφει και αυτός κύκλους και χύνεται στον Τάρταρο ακριβώς απέναντι από τον Πυριφλεγέθοντα. Το όνομα του, έτσι το παραδίδουν οι ποιητές, είναι Κωκυτός.

Αυτή λοιπόν είναι η φύση της γης. Όταν τώρα αυτοί που έχουν πεθάνει φτάσουν στον τόπο όπου ο δαίμονας φέρνει τον καθένα τους, περνούν από δίκη και όσοι έζησαν τιμημένα και με ευσέβεια και όσοι όχι. Αυτοί που θα βρεθούν να έχουν ζήσει μια μέση ζωή βαδίζουν προς τον Αχέροντα, επιβιβάζονται σε βάρκες που τους περιμένουν και με αυτές φτάνουν στη λίμνη. Εκεί βρίσκουν κατοικία, καθαίρονται από τα αδικήματα τους με την τιμωρία τους για αυτά και έτσι απελευθερώνονται σε περίπτωση που αδίκησαν. Ο καθένας τους όμως λαμβάνει για τις ευεργεσίες που έκανε ισάξιες τιμές. Αυτοί πάλι που θα βρεθούν πλήρως αθεράπευτοι εξ αιτίας του μεγέθους των σφαλμάτων τους, είτε δείχτηκαν ασεβείς ιερόσυλοι είτε διέπραξαν φόνους πολλούς, άνομους και άδικους, είτε πράξεις τέτοιες βαριές, αυτούς η μοίρα που δεν γνωρίζει το άδικο τους ρίχνει τον Τάρταρο. Από εκεί δεν

υπάρχει επιστροφή. Και εκείνοι που θα βρεθούν να έχουν διαπράξει σφάλματα όχι αθεράπευτα, αλλά βαριά, έδειξαν βία στον πατέρα ή τη μητέρα τους πάνω στο θυμό τους, όμως έζησαν με μεταμέλεια την υπόλοιπη ζωή τους, αλλά και εκείνοι που έφτασαν στον φόνο κάτω από σχεδόν ίδιες συνθήκες, όλοι αυτοί πρέπει να πέσουν μέσα στον Τάρταρο. Αφού τους ρίξουν και μείνουν εκεί ένα χρόνο το κύμα τους πετάει πάλι έξω, όσους διέπραξαν φόνο στη μεριά του Κωκυτού, όσους σκότωσαν πατέρα ή μητέρα κατά τον Πυριφλεγέθοντα. Όταν τους μεταφέρουν και φτάσουν στη λίμνη Αχερουσιάδα βγάζουν κραυγές και καλούν, άλλοι αυτούς που σκότωσαν, άλλοι αυτούς που πλήγωσαν. Τους καλούν, τους ικετεύουν και τους παρακαλούν να τους επιτραπεί να βγουν από τη λίμνη και να τους δεχτούν και πάλι πίσω. Εάν τους πείσουν βγαίνουν πάνω και οι συμφορές τους τελειώνουν,

διαφορετικά μεταφέρονται πάλι στον Τάρταρο και από εκεί πίσω στα ποτάμια, συνεχίζουν να υποφέρουν και το μαρτύριο τους δεν σταματά πριν μεταπείσουν αυτούς που αδίκησαν. Αυτή την τιμωρία τους επέβαλαν οι δικαστές.

οἱ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι, οὗτοί
εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ
ἀπαλλαττόμενοι ὥσπερ δεσμωτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν
οἴκησιν ἀφικνούμενοι καὶ ἐπὶ γῆς οἰκίζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ
φιλοσοφία ἱκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τὸ παρά
παν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους
ἀφικνοῦνται, ἅς οὔτε ῥᾶδιον δηλῶσαι οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ
παρόντι. ἀλλὰ τούτων δὴ ἔνεκα χρήων διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία,
πάν ποιεῖν ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίωμετασχεῖν:
καλὸν γὰρ τὸ ἄθλον καὶ ἡ ἐλπίς μεγάλη. «Ὅσοι ὁμῶς βρεθούν να
έχουν διανύσει τη ζωή τους μέσα στην οσιότητα είναι αυτοί που
ελευθερώνονται και απομακρύνονται από τον τόπο εδώ κάτω στη
γη σαν να βγαίνουν από τη φυλακή. Φτάνουν επάνω σε τόπο
καθαρό και κατοικούν ψηλά, πάνω από τη γη. Ένας αριθμός από
αυτούς, όσοι με τη φιλοσοφία έγιναν αγνοί και καθαροί ζουν
παντοτινά χωρίς τα σώματα τους και κατοικούν σε οικίες πολύ

ομορφότερες από αυτές εδώ, πράγμα που δεν γίνεται να
αποκαλύψουμε ούτε και ο χρόνος που μένει είναι επαρκής. Όμως
για χάρη των πραγμάτων που αναπτύξαμε, Σιμμία, πρέπει να
κάνουμε τα πάντα ώστε να αποκτήσουμε την αρετή και τη
φρόνηση κατά τη διάρκεια της ζωής μας. Σπουδαίο το βραβείο,
μεγάλη η ελπίδα.» [114c]

τὸ μὲν οὖν ταῦτα δισχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν ὥς ἐγὼ
διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί: ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ'
ἐστὶν ἢ τοιαῦτ' ἅττα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις,
ἐπεὶπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ
πρέπει μοι δοκεῖ καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν
—καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος— καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ
ἐπάδειν ἑαυτῷ, διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον.
«Το να ισχυριστεί βέβαια κάποιος ὅτι τα πράγματα ἔτσι ἔχουν,
ὅπως ἀνέπτυξα ἴσως σκοντάφτει στην ἀνθρώπινη λογικὴ. Ὅμως
ὅτι αὐτὴ ἢ περίπου αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια γιὰ τις ψυχὲς μας καὶ
τοὺς τόπους που κατοικοῦν, με δεδομένο ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι
ἀθάνατη, αὐτό νομίζω καὶ οφείλει καὶ ἀξίζει κανεὶς νὰ το
ρискάρει με τὴν ιδέα ὅτι ἔτσι εἶναι—εἶναι ωραῖο τὸ ρίσκο—καὶ
τέτοια πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνει σιγοτραγουδώντας στὸν ἑαυτό
του. Νὰ γιατί ἐδῶ καὶ πολὺ ὥρα συνεχίζω τὸν μῦθο.» 114d

ἀλλὰ τούτων δὴ ἔνεκα θαρρεῖν χρή περὶ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἄνδρα ὅστις ἐν τῷ βίωτῳ μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἶασε χαίρειν, ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας, καὶ πλέον θάτερον ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ ἐλευθερία καὶ ἀληθεία, οὕτω περιμένει τὴν εἰς Ἄιδου πορείαν ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἰμαρμένη καλῇ. «Ὅλα αὐτὰ εἶναι λόγος γιὰ ἕνα ἄνθρωπο νὰ δείξει θάρρος γιὰ τὴν ψυχὴν του, ὅποιος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς εἶπε νὰ πάνε στο καλὸ οἱ ἀπολαύσεις καὶ οἱ ἀνέσεις τοῦ σώματος σαν νὰ ἦταν ξένα, με τὴ σκέψη ὅτι κάνουν κακὸ παρὰ καλὸ. Αὐτὸς που ἐδείξε ζήλο γιὰ τὴ μάθηση καὶ κόσμησε τὴν ψυχὴν του ὀχι με ξένο ἀλλὰ με κόσμημα που τῆς ταιριάζει, με σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, ἐλευθερία καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ τώρα ἀναμένει τὸ ταξίδι του πρὸς τὸν Ἅδη, νὰ πάει ὅταν ἡ μοίρα του τὸν καλέσει.»

*ὕμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Συμμία τε καὶ Κέβης καὶ οἱ ἄλλοι, εἰς
αὐθις ἔν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε: ἐμέδὲ νῦν ἤδη καλεῖ,
φαίη ἄν ἀνὴρ τραγικός, ἢ εἰμαρμένη, καὶ σχεδὸν τί μοι ὥρα
τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν: δοκεῖ γὰρ δὴ βέλτιον εἶναι
λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναῖξιν
παρέχειν νεκρὸν λούειν.*

«Και εσεῖς Συμμία Κέβη και οι ἄλλοι εἶπε θα ταξιδέψετε ο
καθένας προς τα εκεί σε καιρό που θα ἔρθει. Εμένα ὅμως ἔλα
τώρα, μου λέει το πεπρωμένο᾽ ἔτσι θα το ἔλεγε ο ἥρωας της
τραγωδίας και να η ὥρα να πάω προς του λουτρού. Μου φαίνεται
καλύτερο να λουστῶ πριν πιω το δηλητήριο και ἔτσι να μη φέρω
σε δυσκολία τις γυναῖκες να λούσουν ἓνα νεκρό.»

[115a]

ΤΟΝ ΡΩΤΟΥΝ ΠΩΣ ΝΑ ΟΡΓΑΝΩΣΟΥΝ ΤΗΝ ΤΑΦΗ ΤΟΥ

Όπως εσείς του θελήσετε, είπε εκείνος, αρκεί να με προλάβετε μήπως και σας ξεφύγω. Μόλις το είπε γέλασε σιγανά, μας κοίταξε και πρόσθεσε: φίλοι μου δεν μπορώ να πείσω τον Κρίτωνα πως είναι ο Σωκράτης αυτός εδώ μέσα, που συζητά και κανονίζει το καθετί που λέγεται. Με φαντάζεται σαν εκείνον που θα δει σε λίγο τον νεκρό, για αυτό και ρωτά πως να με θάψει. Αυτό όμως που εγώ ανέπτυξα λέγοντας τόσα ώρα πολλή ότι όταν πιω το δηλητήριο δεν θα παραμείνω πλέον μαζί σας αλλά θα αναχωρήσω και θα πάω σε τόπο ευδαίμονα, μέσα σε ευτυχείς, αυτό που φαίνεται πως του το είπα μάταια, παρηγοριά μόνον σε σας και εμένα τον ίδιο. Δώστε λοιπόν για μένα εγγύηση στον Κρίτωνα, είπε, μια εγγύηση ακριβώς αντίθετη από εκείνη που αυτός πρόσφερε στους δικαστές. Αυτός εγγυήθηκε ότι δεν θα δραπετεύσω (να ζήσω), εσείς εγγυηθείτε: δεν θα παραμείνω, μόλις πεθάνω, αλλά θα αναχωρήσω και θα φύγω. Έτσι ο Κρίτων

δεν θα το φέρει βαριά, θα βλέπει το σώμα μου ή να καίεται ή να το θάβουν και δεν θα αγανακτεί, πως τάχα υποφέρω ανήκονστα, ούτε θα λέει πάνω στην ταφή ότι τον Σωκράτη εκθέτει ως νεκρό, κομίζει τον νεκρό του, τον θάπτει στον τάφου του. Ξέρε το καλά, είπε εκείνος, λαμπρέ μου Κρίτωνα, το γλωσσικό λάθος δεν είναι μόνο λάθος καθεαυτό αλλά κάνει κακό και στην ψυχή. Να είσαι θαρραλέος και να λες ότι θάβεις το νεκρό μου σώμα. Θάψε το όπως αγαπάς, όπως νομίζεις ότι είναι σωστό. 116a

Μόλις τα είπε αυτά σηκώθηκε να πάει να λουστεί σε άλλο δωμάτιο και ο Κρίτων τον ακολουθούσε και μας έλεγε να περιμένουμε. Εμείς περιμέναμε και συζητούσαμε μεταξύ μας αυτά που είχαμε πει και τα εξετάζαμε ακόμη μια φορά. Όρα πολλή κάναμε λόγο για τη συμφορά που μας βρήκε, το σκεφτόμασταν μέσα μας, ήταν σαν να χάνουμε τον πατέρα μας και να μένουμε μέσα στη ζωή ορφανοί. Στη συνέχεια λούστηκε,

του έφεραν τα παιδιά του—δύο μικρούς γιους είχε και έναν μεγάλο--

Ήλθαν και οι γυναίκες από το σπιτικό του. Τους μίλησε παρουσία του Κρίτωνα δίνοντας του τις οδηγίες που είχε σχεδιάσει. Είπε τότε στις γυναίκες και τα παιδιά να πηγαίνουν, ο ίδιος επέστρεψε κοντά μας. Ο ήλιος κόντευε να δύσει. Είχε μείνει πολλή ώρα μέσα στο λουτρό. Λουσμένος ήρθε και έκατσε κάτω, χωρίς πολλές κουβέντες. Κατέφτασε και ο φύλακας, στάθηκε δίπλα του και του είπε: Σωκράτη δεν θα σου πω βαρύ λόγο όπως λέω σε άλλους που οργίζονται και με καταριούνται τη στιγμή που τους προστάζω να πουν το δηλητήριο, αυτή είναι η εντολή των αρχόντων. Απεναντίας κατά την παραμονή σου εδώ κατάλαβα πως είσαι ο πιο γενναίος, ο πιο πράος ο καλύτερος άνθρωπος από όσους πέρασαν από εδώ. Είμαι βέβαιος ότι τη στιγμή αυτή δεν νιώθεις

την παραμικρή οργή εναντίον μου, μόνο εναντίον εκείνων, αφού ξέρεις τους υπεύθυνους. Λοιπόν ξέρεις τι ήρθα να σου ανακοινώσω. Αντίο σου, δοκίμασε να υπομείνεις όσο γίνεται ελαφρά το αναπόφευκτο. Τότε δάκρυσε και κίνησε να φύγει. Ο Σωκράτης τον κοίταξε και του είπε: Σε αποχαιρετώ και εγώ. Θα κάνουμε αυτό που λες. Μετά στράφηκε σε μας και είπε: ευαίσθητος άνθρωπος! Όσο χρόνο είμαι εδώ με πλησίαζε, μερικές φορές που μιλούσε, ένας άνθρωπος εξαιρετικός. Τώρα κλαίει για μένα μέσα από την καρδιά του. Εμπρός Κρίτωνα, να τον ακούσουμε. Ένας να φέρει το δηλητήριο, αν το έχουν τρίψει. Αλλιώς ας το τρίψει ο ειδικός. Ο Κρίτων απάντησε: Σωκράτη νομίζω ότι ο ήλιος φέγγει ακόμη εκεί στα βουνά και δεν έχει δύσει. Ξέρω μάλιστα αρκετούς που το πίνουν περασμένη ώρα, αφού τους δώσουν την εντολή. Θα φάνε πρώτα και θα πουν πολύ και μερικοί να συνενρευθούν ερωτικά με πρόσωπα που επιθυμούν. Μη βιάζεσαι λοιπόν, υπάρχει χρόνος.

Ο Σωκράτης απάντησε: φυσικό είναι Κρίτωνα εκείνοι να κάνουν τέτοια. Είναι αυτοί που είπες, που θεωρούν κέρδος τέτοιες πράξεις, φυσικό όμως είναι και εγώ να μην κάνω τίποτε από εκείνα. Διότι νομίζω ότι δεν θα κερδίσω τίποτε αν πιο το δηλητήριο λίγο αργότερα, μόνο να φανώ γελοίος στον εαυτό μου με τον πόθο και τη λαχτάρα μου να ζήσω, ενώ δεν έμεινε τίποτε πλέον από τη ζωή. Εμπρός είπε κάνε αυτό που ζητώ και τίποτε διαφορετικό.

Το άκουσε ο Κρίτων και έκανε νόημα στο παιδί που στεκόταν δίπλα του. Το παιδί βγήκε έξω, πέρασε αρκετή ώρα εκεί και επέστρεψε οδηγώντας αυτόν που θα έδινε το δηλητήριο. Το μετέφερε τριμμένο μέσα σε μια κύλινδρο. Μόλις τον είδε ο Σωκράτης του είπε: λοιπόν 'φίλες μου, εσύ είσαι ο ειδικός, τι πρέπει να κάνω;

Απλώς πιες το, είπε, και περπάτα μέχρι τα πόδια σου να γίνουν βαριά. Έπειτα ξάπλωσε. Αυτό θα επιδράσει. Ταυτόχρονα σήκωσε την κύλικά προς τον Σωκράτη.

Αυτός την πήρε στα χέρια του και γαλήνιος, Εχεκράτη, χωρίς να τρέμει, χωρίς να αλλάξει το χρώμα και την όψη του προσώπου, όπως πάντα, κοίταξε τον άνθρωπο, τον κάρφωσε με το βλέμμα του και είπε: τι νομίζεις; Να κάνω σπονδή με αυτό το ποτό σε κάποιον θεό; Επιτρέπεται ή όχι;

Τόσο μόνο τρίβουμε, Σωκράτη, είπε αυτός όσο πούμε ότι είναι η κατάλληλη δόση.

Καταλαβαίνω, είπε ο Σωκράτης, όμως γίνεται και πρέπει να πούμε μια ευχή στους θεούς, να είναι αίσια η μετακίνηση από εδώ στον τόπο εκεί πάνω. Αυτή είναι η ευχή μου, είτε να γίνει έτσι. Μόλις ευχήθηκε το έφερε στο στόμα και το ήπιε χωρίς αποστροφή, με ευκολία.

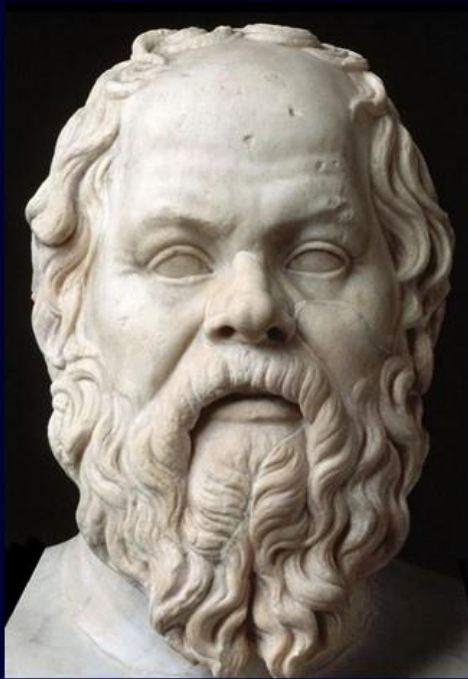
Ως τότε οι περισσότεροι καταφέραμε μετά βίας να κρατήσουμε τα δάκρυα μας, μόλις όμως τον είδαμε να το πίνει και να το πίνει μέχρι τέλους δεν τα καταφέραμε. Πρώτος εγώ ξέσπασα, τα δάκρυα μου κυλούσαν ποτάμι, τόσο που κάλυψα το πρόσωπό μου και έκλαιγα—όχι εκείνον αλλά την κακή μου τύχη, έχανα τον άνθρωπο και τον σύντροφο μου. Ο Κρίτων με πρόλαβε και σηκώθηκε νωρίτερα, δεν μπορούσε και αυτός να κρατήσει τα δάκρυα του. Ο Απολλόδωρος μάλιστα, εδώ και ώρα δεν σταματούσε να κλαίει, σπάραξε και ξέσπασε σε τέτοιους λυγμούς, ώστε δεν άφησε κανέναν από τους παρόντες που δεν του ράγισε την καρδιά εκτός από τον Σωκράτη τον ίδιο.

ἐκεῖνος δέ, 'οἶα, ἔφη, ποιεῖτε, ὦ θαυμάσιοι. ἐγὼ μέντοι οὐχ
ἤκιστα τούτου ἔνεκατὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλ
ημελοῖεν: καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ χρή τελευτᾶν.
ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε καὶ καρτερεῖτε.' καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες
ἡσχύνημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύειν.

«Εκεῖνος ὅμως ἀντέδρασε: πράγματα που κάνετε φίλοι μου! Εγώ
απομάκρυνα τις γυναῖκες γι αυτό ακριβῶς, για να μην πέσουν
σε τέτοια παραφωνία. Ἐχω ἀκούσει, ξέρετε, ὅτι πρέπει κανεὶς να
πεθαίνει μέσα σε μακαρισμούς. Ἡσυχάστε λοιπόν και σφίξτε
την καρδιά. Εμεῖς το ἀκούσαμε, ντραπήκαμε και σταματήσαμε
το κλάμα.»

ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδὴ οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίνη ὑπτίος—οὕτω γὰρ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρωπος— καὶ ἅμα ἐφραπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, κ᾿πειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο, ὁ δ' οὐκ ἔφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις τὰς κνήμας· καὶ ἐπανιών οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πήγνυτο. καὶ αὐτὸς ἤπτετο καὶ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. «Εκείνος περπατούσε στο δωμάτιο, εἶπε πως αἰσθάνθηκε βάρος στα πόδια και ξάπλωσε ανάσκελα, ὅπως του εἶπε ο υπηρέτης που εἶχε δώσει το δηλητήριο και τώρα τον ψηλαφούσε, εξέταζε που και που τα πόδια και τα σκέλη του, ὅταν πίεσε δυνατὰ το πόδι και τον ρώτησε αν το αἰσθάνεται εκείνος εἶπε ὄχι. Αμέσως μετὰ το ἴδιο με τις κνήμες και ἔτσι συνέχισε προς τα επάνω, πράγμα που μας ἔδειχνε ὅτι ἀρχίζε να παγώνει και να μην λυγίζει. Ο ἄνθρωπος εξακολουθούσε την ψηλάφηση και εἶπε: ὅταν αὐτό φτάσει στην καρδιά τότε θα τελειώσει.»

ἤδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἥτρον ψυχόμενα, καὶ ἐκκαλυψάμενος—ἐνεκεκάλυπτο γάρ—εἶπεν—ὁ δὴ τελευταῖον ἐφθέγγετο—‘ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα: ἀλλὰ ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε.’ ἀλλὰ ταῦτα, ἔφη, ἔσται, ὁ Κρίτων: ἀλλ’ ὅρα εἴ τι ἄλλο λέγεις. ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο, ἀλλ’ ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν ἐκινήθη τε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν, καὶ ὁ δὲ τὰ ὄμματα ἔστησεν: ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων συνέλαβε τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. «Εἶχε φτάσει νὰ παγώνει γύρω ἀπὸ τὸ υπογάστριο, ὅταν ὁ Σωκράτης ξεσκέπασε τὸ πρόσωπο του—το εἶχε καλυμμένο—καὶ εἶπε—ἦταν ἡ τελευταία του κουβέντα—Κρίωνα, χρωστάμε στὸν Ἀσκληπιό ἕνα πετεινό. Δώστε τὴν ὀφειλή καὶ μὴ τὴν ἀμελήσετε. Θὰ τὸ κάνουμε εἶπε ὁ Κρίτων. Κάτι ἄλλο που θὰ ἤθελες; Στὴν ἐρώτησή του δὲν ἔλαβε ἀπάντηση. Λίγο μετὰ ἐκινήθηκε κάπως, ὁ υπηρέτης τὸν ξεσέπασε. Εἶχε στυλώσει τὰ μάτια. Ὁ Κρίτων τὸ πρόσεξε καὶ τοῦ ἐκλείσσε τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια.»

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

5^{ος}-4^{ος} αιώνας π. Χ.

πηγή: Πλάτων,
Φαίδων 118a

ὁ δὴ τελευταῖον
ἐφθέγγατο — ὦ
Κρίτων, ἔφη,
τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν
ἀλεκτρυόνα: ἀλλὰ
ἀπόδοτε καὶ μὴ
ἀμελήσητε.'

Το τελευταίο που είπε
(ο Σωκράτης): Κρίωνα,
χρωστάμε στον
Ασκληπιό έναν πετεινό.
Δώστε την οφειλή και
μην την αμελήσετε.

ΦΑΙΔΩΝ

ἦδε ἡ τελευτή, ὦ Ἐχέκρατες, τοῦ ἐταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρός, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἄν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

«Αὐτό ἦταν το τέλος τοῦ φίλου μας, Εχεκράτη. Ἐνας ἄνθρωπος ἐξοχος μέσα στους ἀνθρώπους τῆς γενιάς του, τοὺς γνωρίσαμε οἱ ἴδιοι, ὁ πιο σοφός, ὁ πιο δίκαιος ἀπ' ὅλους.»

ARXAIΟ KEIMENO

Plato. Platonis Opera, ed. John Burnet. Oxford University Press. 1903.

The Annenberg CPB/Project provided support for entering this text.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.01.0169%3atext%3dPhaedo>

METAΦΡΑΣΗ (βασισμένη):

-Plato. Plato in Twelve Volumes, Vol. 1 translated by Harold North Fowler; Introduction by W.R.M. Lamb. Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. 1966.

-Πετράκης, Ιωάννης. Πλάτωνος Φαίδων, εισαγωγή-μετάφραση-ερμ. σχόλια. Αθήνα. 2014.